

Sloní čtvrtletník Save-Elephants, 2023/4 – říjen-prosinec

Terén: Přehled aktivit, výstupů a hlavních poznatků:

Tentokrát se práce v terénu účastnily mimo naše místní spolupracovníky tyto osoby:

- Koordinátor Arthur Sniegon během dvou terénně-administrativních misí (září-říjen a prosinec);
- Biolog a dobrovolník Filip Schätz – rozličné úkoly a zaškolení dalších nových posil;
- Studentka ČZU Fakulty životního prostředí Samanta Torres Molina – dorazila kvůli své terénní praktické části své diplomové práce se zaměřením na potenciál budoucího ekoturistického rozvoje rezervace Tsoulou a její periferie;
- Veterinářka Magdalena Burdová z Veterinární univerzity Brno – jako pomoc při řešení nesnadné situace malochovu hospodářských zvířat na periferii rezervace v místních komunitách, což má za následek zvýšený pytlácký tlak na divoké druhy živočichů.

Všichni čtyři cizinci pracovali na své agendě a chvílemi sdíleli logistiku při práci v rezervaci a jejím okolí s našimi spolupracovníky.

Společně s konzervátorem rezervace Tsoulou, panem Patrickem Mikounou, proběhlo několik misí, které měly za cíl odhalovat, dokumentovat a dlouhodobě řešit nepříznivé lidské aktivity přímo v chráněné oblasti. Při výkonu misí jsme se tak setkali s několika porušeními platných předpisů ze strany místních obyvatel, zejména ilegální žďáření pralesa za účelem výroby dřevěného uhlí a získání prostoru pro rolnictví, pytláctví bushmeatu a též manuální a opakovaná těžba písku z říčních lavic kolem řeky Niari pro účely stavebnictví. S dotyčnými osobami konzervátor navázal komunikaci a poučil je o stavu věcí a příště hrozícím postihu v případě pokračování těchto činností.

Konzervátor rezervace Tsoulou při terénní misi na odhalování a eliminace nelegálního zemědělství na území rezervace

Zaznamenali jsme též ne zcela vyšetřenou a vysvětlenou situaci, kdy na dvou několik km od sebe vzdálených úsecích dřevařské tepny severně od Tsoulou (na Z-V ose mezi Leboulou a 109.) byly de facto zničeny dva masivní dřevěné mosty přes menší říčky, což zcela znemožnilo průjezd dřevařských kamionů i jiných dvoustopých vozidel. Dle vysvětlení místních se jedná o dvě nešťastné náhody při neplánovaném rozšíření ohně na mostní konstrukci během pravidelného vypalování polí v okolí cest. Nápravu firmy sjednají až v příštím roce, do té doby se do Leboulou nemůžeme vozem dostat z Makabana a lze tam využít pouze motorky nebo jezdit od západu z Kibangou.

Zborcený a dohořívající dřevařský most východně od Leboulou a dobrovolník Filip Schätz

Ve vsi Leboulou jsme se s rolníky domluvili na jejich angažmá v pokračující nutné údržbě elektrických bariér proti slonům, která bude s přicházejícími dešti ke konci roku zarůstat vegetací a bude ji nutno vysekávat. Elektrické ohrazení více než 6 ha zde dosud funguje bezchybně.

V jiné čtvrti Leboulou, kde jsme naproti tomu zkusili na počátku roku aplikovat protisloní bariéry s využitím pasty s pálivým chilli (po vzoru metodiky Save the Elephants z Keni) jsme po téměř roční snaze konstatovali, že zvolená metoda zde a v tomto provedení není životaschopná a že by pro její úspěch bylo nutné asi pracovat s menším prostorem, v méně deštivém a vegetačně bujném klimatu a se svědomitějšími správci. Budeme uvažovat, jakým způsobem zde v nadcházejících měsících budeme chilli bariéru vylepšovat nebo ji zcela nahradíme např. elektrickou metodou.

Záběr z dronu ukazující část protisloní bariéry na bázi pálivé směsi z chilli a oleje

V širší periferii rezervace Tsoulou směrem na jih jsme ve vesnici Kibindouka (pouhých 17 km severně od krajské metropole Dolisie) zaznamenali noční či ranní průchod skupiny slonů pralesních. Dne 14. 12 jsme objevili čerstvé stopní dráhy asi 3-4 dospělých, ne však zcela obrovských slonů, kteří šli SSZ směrem, tedy přibližně k rezervaci Tsoulou. Zajímavé na tomto nepřímém pozorování je skutečnost, že o přítomnosti slonů v tomto okolí nemají žádné povědomí ani nejstarší pamětníci ve vsi, což znamená, že sloni se tu nevyskytli nejméně 70 let. Námi rychle vytvořená skupina místních stopařů sledovala trasu slonů po jeden den, nicméně nebyla úspěšná s jejich nalezením. Koordinátor Arthur se nemohl trackování zúčastnit, neboť toho času chodil po plánované operaci kolene o berlích.

Otisky chodidel skupiny pralesních slonů, kteří se po více než 70 letech vyskytly v Kibindouka

Ještě větším překvapením než přítomnost několika migrujících jedinců v Kibindouka bylo naše náhodné odhalení pravidelného výskytu dvou slonů u obce Ngamadzambala v regionu Pool poměrně blízko hlavního města Brazzaville. Na této situaci je zcela pozoruhodných několik faktů, s nimiž jsme se dosud my ani mnoho jiných odborníků nesetkalo. Během naší přítomnosti v Kongu jsme po ose kolem vesnice Ngamadzambala projeli 4krát a z toho 4krát jsme dvojici slonů bez velkého úsilí ihned spatřili přímo z asfaltové silnice (mající zde téměř charakter „dálnice“ - ovšem bez svodidel a středové bariéry). Arthur a Filip poté strávili na místě část dvou dnů, aby získali lepší informace: Dle svědectví místních lidí se tu tito dva sloni zdržují již od ledna/února 2023. Jde přitom o značně mimo-současně-areálové rozšíření slonů. Populace slonů v lesním bloku v Lekoumou je asi 80 km na SZ a malá stáda slonů v rezervaci Lefini asi 100 km na SV. Zjistili jsme, že se jedná o dva pralesní sloní samce s mladším až středním dospělém věku. Objevili se zde z ničeho nic a od té doby se s téměř železnou pravidelností vydávají v druhé polovině dne až k hlavní silnici a konkrétně k místu zastřešené a oplocené mýtné brány. Zde, často jen několik kroků od asfaltu, tráví celé večery, než se v průběhu noci vydají opět dále od silnice dolů do lesíků a močálů. Kolem asfaltu pojídají vegetaci a pozorující kolemjedoucí a kolemjdoucí, což je reciproční. Narozdíl od téměř všech dalších slonů v celém Kongu se tito lidé nebojí a bylo možno se k nim bezpečně přiblížit i na méně než 20 m, přímo na okraji silnice. Tu sloni údajně nikdy nepřekročili směrem na sever (ač by to fyzicky bylo úplně snadné) a také nikdy nenapadli osobu ani vozidlo. V jednom případě se nakrmili na banánech plantainech na střeše odstaveného automobilu. O důvodech takto neobvyklého prodlévání na jednom místě, mimo jiné žijící slony, zájmu o blízkost silnice i absence strachu z lidí se zatím můžeme pouze dohadovat a pokusit se zjistit více.

Starší ze sloních samců v Ngamadzambala jen několik metrů od silnice RN1 nedaleko Brazzaville

Dne 1. 11. jsme se přítomností našeho konžského rádce pana Pana Pascala Ngomy a Filipa Schätze zúčastnili veřejné a slavnostní události na propagování začátku doby hájení lovných druhů zvířat. Od 1. 11. až do 1.5. se totiž v Kongu nesmí oficiálně lovit ani ty druhy, které jsou po zbytek roku v kategorii regulovaně lovných zvířat. V praxi se ovšem tato úprava nijak nedodrží, stejně jako většinou ani samotné kategorie přísně chráněných vs lovných druhů. Na výzvu krajského ředitele ochrany přírody v regionu Pool (kde se právě vyskytují i výše zmínění dva sloni) se tedy naši kolegové zúčastnili popularizace doby hájení mezi místními úřady a lidmi v krajském centru Kinkala. Filip přispěl též vlastní prezentací na téma nutnosti ochrany vzácných druhů. Spolupráce s krajským ředitelem proběhla výborně a chválíme si jeho iniciativu i energii, zejména když víme, že ve většině ostatních regionů tuto problematiku téměř nikdo a nijak neřeší. Rádi tedy budeme i jeho iniciativní kroky podporovat jako letos finančně, materiálně a fyzickou účastí.

Interview s krajským šéfem státní ochrany přírody v regionu Pool během osvěty o regulaci lovu

Přímo v rezervaci Tsoulou jsme nadále v blízkém kontaktu a spolupráci s konzervátorem rezervace Patrickem Mikounou, který je jediným zaměstnancem státu pro celou tuto oblast (srovnatelnou velikostí z českým KRNAP). Kromě svého platu nemá konzervátor žádnou další podporu, aby mohl svou agendu provádět. Během letošního roku jsme mu tedy kromě časté finanční podpory na jeho logistiku (palivo, opravy motocyklu) přispěli i materiálně a to darováním stanu, terénních bot, batohu Pinguin, horského kola (díky spolupráci s českou organizací Kola pro Afriku) a též notebooku. V další podpoře a spolupráci plánujeme pokračovat i příští rok.

Terénní spolupracovníci a na pravé straně konzervátor Tsoulou s darovaným PC a bahotem

Koordinátor Arthur se též nadále a opakovaně setkával s některými výše postavenými pracovníky na konžském Ministerstvu lesnické ekonomie, pod kterou spadá i agenda ochrany přírody, a jednal o výhledu budoucí spolupráce na správě rezervace Tsoulou, abychom tam mohli naše aktivity oficializovat a rozšířit. Bohužel se ještě až do konce roku nepodařilo naplnit podepsání smlouvy mezi Save-Elephants a tímto ministerstvem, tedy většina aktivit jde mimo oficiální linii a s velkými projekty musíme nadále vyčkávat.

V Kongu jsme bohužel ne z vlastní vůle ukončili veškerou spolupráci s našim dlouholetým terénním asistentem a přítelem, který ovšem v posledním roce způsoboval řadu různých personálních i finančních problémů a nakonec koncem roku zmizel zcela, bez komunikace, a podařilo se mu odcizit vyhrazený větší obnos financí na provoz v Leboulou a Tsoulou a též ukrást některé vybavení – telefon, přístroj GPS a několik fotopastí. Toto i ztráta informací a know-how, které měl, je pro nás značně bolestné, pro práci s komunitou místních lidí, kteří mu též věřili, dost problematické a doufáme, že se nám dotyčného podaří dopadnou a nechat podle zákona potrestat.

Zákulisí a česká fronta:

-Na konci roku jsme se pokusili o získání dvou grantů podporovaných českým MZV skrz svou reprezentaci v Abuji v Nigérii prostřednictvím dotačního titulu Malý lokální projekt. V Kongu jsme iniciovali žádost naší spřátelené struktury o spolufinancování projektu na využití invazních druhů rostlin (zejména tzv. vodního hyacintu na Modré řece v Tsoulou) i jiného organického materiálu (biomasa a odpady z domácností nebo restaurací) pro výrobu bioplynu pro účelu přípravy pokrmů. Tento plán by měl řešit jak nedostatek energií a paliva v domácnostech (a tím pádem nadbytečné využívání dřeva a dřevěného uhlí) a zároveň motivovat místní hráče k likvidaci odpadu i nebezpečně expanzivních invazních rostlin.

Pro projekt v Čad jsme skrz jinou lokální strukturu spolupracovníků (A.L.C.P.) požádali o finance na další rozvoj našich stávajících aktivit při elektrické ochraně polí maloročníků před hrochy a zároveň projekt rozrostli o komponentu zvyšování harmonie mezi tamními dvěma hlavními ento-kulturními skupinami (převážně muslimští (semi-)kočovníci s dobyt看em a převážně křesťanští usedlí rolníci) prostřednictvím malých stád ovcí a koz sdílených mezi ženami obou skupin.

Z těchto dvou projektů nám byl přijat k řešení a podpoře ten druhý v Čadu a my se budeme jeho plnění účastnit v příštím kalendářním roce.

21. 10 - Arthur Sniegon vystoupil na konferenci TEDx na Univesity od New York in Prague a přednesl v angličtině příspěvek o nutnosti a možnostech ochrany středoafričké divočiny i středoevropské přírody a paralelách mezi nimi. Video je ke shlédnutí zde: <https://www.youtube.com/watch?v=FYb12YLHrto>

27. 10 – v rámci osvětové série přednášek v Safari parku Dvůr Králové nad Labem přednášel Arthur s naší podporovatelkou Veronikou Čermák Mackovou o svých společných cestách do přírody Konga (2018 a 2022);

11. 11 – společná prezentace o ochraně přírody v Kongu s nejlepšími herečkami Ha Thanh Špetlíkovou a Veronikou Čermák Mackovou a Arthurem na prvním ročníku cestovatelského festivalu „Prachcest“ v Prachaticích, organizovaného našim kolegou a dobrovolníkem, spisovatelem Tadeášem Šímou;

13. a 14. 11 - prezentoval Arthur na speciálním semináři o wildlife kriminalitě pro státní represivní složky v Červené nad Vltavou s příspěvkem zaměřeným na slonovinu a trh s lidoopy a jejich částmi. Organizátorem akce bylo Ministerstvo vnitra ČR a Centrum environmentálních forenzních věd na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze;

28. 11 – v rámci ekovýchovy pedagogických pracovníků se Arthur účastnil se svým příspěvkem semináře ve Svitavách - ekovychova.cz

30. 11 - se díky spolupráci s Hiporehabilitací Chewal v zúčastnil Arthur Sniegon dobročinné akce „Advent plný křídlení“ pro veřejnost v Ostravě v budově Univerzity Ostrava a prezentoval projekty Save-Elephants;

6. 12 - v pražské centrále CCBC „U studánky poznání“ měl Arthur přednášku pro základní školy v rámci programy CCBC do škol.